

Innlegg Erik Berg

Utviklingspolitikken må endres på grunn av Covid-19

Det er behov for en plan for å utvikle forebyggende tiltak for sårbare grupper. 90 prosent av Covid-19-tilfellene finner vi i byer.

↑ Elendige sanitære forhold er blant de største helseproblemene i verdens storbyslummer, som her i Mathare i utkanten av Nairobi. Foto: Fredrik Lerneryd/AFP/NTB Scanpix

Erik Berg

Erik Berg, styreleder i Habitat Norge. Nestleder i FN Habitats rådgivende gruppe for likestilling

● **Nestor** i norsk utviklingsforskning Gunnar Sørbø, tidligere direktør ved CMI, skriver i Bistandsaktuelt 12. mars at avstanden i norsk utviklingspolitikk mellom retorikk og faktisk gjennomføring aldri har vært større. Han peker på at langsiktig stat-tilstat samarbeid med et begrenset antall land er svekket og eierskapet deres fjernet ved bruk av parallelle strukturer som multilaterale og andre flergiverfond. Analyser av utviklingstrender både globalt og på landnivå er borte. Nye bevilgninger springer ut av norske prioriteringer og interesser. Fattigdomsinnrettingen er svak.

Vaksine mot sult? I møtet med Covid-19 fremstår vår bistand lite rettet mot fattige. UD's politikere slår på tromma med hensyn

til initiativ og penger til et nytt multilateralt flergiverfond. Erfaringene med slike fond er at det tar 1½ år før de fungerer. Kapasitetsbyggingen av nasjonale helsesystemer er begrenset. Norge gir også 13 milliarder kroner til vaksineforskning. Problemet er at utvikling tar tid, at kampanjer er dyre og tidkrevende med begrenset sosial rekkevidde i fattige land. Hvorfor brukes bistandspenger til formålet?

Det er behov for en plan B hvor det utvikles brede, forebyggende tiltak for sårbare grupper. 90 prosent av Covid-19-tilfellene finner vi i byer.

Sosialt mord? Medias flomlys er på konsekvensene for verdens 70 millioner flyktninger og internt fordrevne. De synes i det minste å få mat. Langt mindre oppmerksomhet og mat gis «the bottom billion» i slummen. «De andre» som utenriksminister Ine Eriksen Søreide betegner dem i en pressemelding.

Her lever folk i forhold som Friedrich Engels for 150 år siden – med industrialiseringens byer som basis – betegnet som «sosialt mord». I dag avskjærer opprørspoliti slumboere fra arbeid og inntekt, tilgang til mat og vann. Folk som ikke betaler husleie kastes ut og kvartaler raseres av utbyggere (Nigeria). I noen byer sørger mafiaen for forutsigbarhet, orden og nødvendige forsyninger (Brasil). Bistandens nye partnere?

Dette er by-fattigdommen norsk og

internasjonal bistand i et halvt hundreår har neglisjert. På tross av gjentatte FN erklæringer siden 1976 om å redusere verdens slumbefolkning har u-landenes eliter, vestlige utviklingspolitikere og byråkrater lukket øynene. De mener byer og fattigfolk må klare seg selv.

En sektor til? Det meningsløse i argumentet om at norsk bistand ikke har plass til nok en sektor – den urbane – (utenriksminister Jonas Gahr Støre, 2005) viser seg nå. Byen er ingen sektor. Lite er mer fler- og tverrsektorielt. 4/5 av verdens bnp skapes her med 70 prosent av energiforbruk og CO₂-utslipp. 3/4 av alle kriger og konflikter har urban ramme. Her gjør naturkatastrofer størst skade på mennesker og eiendom. De maktesløse organiserer og mobiliserer for makt i byen. Tidligere FN-generalsekretær Ban Ki-moon mener kampen om bærekraftig utvikling står urbant.

Siden ettpartistatens fall for 30 år siden fremstår lokale myndigheter og sivilsamfunnsorganisasjoner som avgjørende for å møte katastrofer som Covid-19. Slumboere, gateselgere, søppelplukkere, hjemmearbeidere i den uformelle økonomien – ofte ledet av kvinner – organiserer seg lokalt, nasjonalt og globalt. De sloss for rettigheter i FN fora som Den internasjonale arbeidsorganisasjonen. De betyr et avgjørende *utnyttet* ledd mellom nasjonale og globale utviklingsaktører og fattige.

Bedre sent enn aldri? Verdensbankdirektør Sameh Wahba peker i et intervju på at 100 millioner innbyggere i byer kan falle tilbake i fattigdom på grunn av pandemien. 60 millioner arbeidere – hovedsakelig kvinner – i eksportrettet tekstilindustri kan miste arbeid mens nasjonale og lokale myndigheter taper inntil 20 prosent i skatteinntekt. Banken, som nå ønsker vekt på de fattigste, etterlyser redskaper for å kartlegge uformelle samfunn og utvikle tiltak som gjør en forskjell. Utviklere finner ikke frem i slummen. Urbane grasrotbevegelser har mange steder generert dataene og utviklet kanaler, nettverk og tiltak. De neglisjeres.

Leder for Slum Dwellers International, indiske Sheela Patel, konstaterer i intervjuet at slumbeboere er ekskludert fra sine grunnlovfestede rettigheter.

Ny giv Siste tiår har vi sett et vell av utviklingsmeldinger. De er for mange, for like og fører ikke til drøfting av årsaker, utfordringer eller relevant handling. Covid-19 tvinger frem nytenkning om norsk og internasjonal bistand.

Regjeringen lanserte nylig nyheten om å lage en nasjonal handlingsplan om bærekraftsmålene. Det gir anledning til å tenke nytt. I et bærekraftsperspektiv integreres det lokale i det globale og omvendt. Derfor må utenriks- og utviklingspolitikk gis plass i planarbeidet. Megatrender som urbanisering av fattigdom og rollene til aktører nærmest problemene – lokale myndigheter og sivilsamfunnet – må stå sentralt.

På tross av gjentatte FN erklæringer siden 1976 om å redusere verdens slumbefolkning har u-landenes eliter, vestlige utviklingspolitikere og byråkrater lukket øynene